

ביאורים

המהר"ל ממשיך בביאור דברי ר' חייא במדרש על המילה הראשונה בתורה, 'בראשית'.

ישנם שלוש מצוות שנקראו 'ראשית'. ביכורים, מעשרות וחלה. לדעת ר' חייא התורה בחרה לקרוא להם כך כדי לומר שבשבילם ברא אלוהים את השמים ואת הארץ, שהרי בראשית, שבביל הדברים שנקראו ראשית, ברא ה' את העולם. אמנם גם תרומה נקראת ראשית בכמה מקומות אך היא לא נכנסת לקבוצת המצוות שבשבילם נברא העולם. הסיבה לכך היא שיש בהם תכונה שאין בתרומה. כל המצוות הללו הם אב טיפוס לקבוצה שלמה מאותו הסוג. הם מייצגות שלוש קבוצות אשר מרכיבות את כל הנבראים בעולם.

במצוות הביכורים אנו מצווים לכורך גמי על הפרי הראשון שיוצא מהעץ. את הפרי הזה נעלה לבית המקדש ונביא לשליחו של הקב"ה, לכהן. הפרי הזה איננו תלוי בפירות האחרים. בין אם הוא הפרי היחיד שיצא ובין אם יצאו אלפי פירות נוספים, אנו נביא פרי זה. הביכורים מייצגים את הנבראים בעולם שעומדים בפני עצמם ואינם מחוברים לאף נברא אחר. אלו אותם יסודות בבריאה שמהם הכל מורכב.

מצוות מעשר היא לקיחת עשירית מהתבואה שנאספה ונתינתו לנציגי ה', הלוויים. אין מצווה לעשר אלא רק אחרי שאספנו את כל התבואה והיא נמצאת לפנינו. רק כאשר כל העומרים התקבצו יחד אנו מפרישים מעשר מהכל. אנחנו צריכים להמתין עד שכל התבואה תיאסף הואיל ולא מפרישים מכל עומר בנפרד. מצוות המעשר מייצגת את כל הנבראים בעולם שמחוברים אחד לשני אך כל אחד מהנבראים עדיין שומר על ייחודו וזהותו. כמו שולחן המורכב מעצים וברגים, אשר כל מרכיב שומר על זהותו אך תורם ביצירת השולחן שלפנינו.

מצוות הפרשת חלה היא הפרשת חלק מהעיסה ומסירתו לכהן. חיוב מצווה זו מתרחש רק כאשר חיברנו את הקמח הטחון עם המים, לשנו ויצרנו עיסה אחת מכל המרכיבים. רק כאשר העיסה מחוברת יחד ניתן להפריש חלה. מצוות החלה מייצגת את כל הנבראים בעולם שמורכבים מכמה חלקים אשר מאבדים את זהותם ומתחברים לדבר חדש. כמו שבעיסה שלפנינו, איננו רואים קמח ומים אלא יצירה חדשה שנעשתה משניהם והיא העיסה, כך נבראים רבים בעולם מורכבים מחלקים שונים הנהפכים לדבר אחד.

אלו שלוש הקבוצות המרכיבות את כל העולם בו אנו חיים. ומצוות אלו הן הבסיס שעל גביו כל העולם נברא, כהשלמה ל'ראשית' שבכל סוג, וכמו שימשיך המהר"ל לבאר בימים הבאים.

הרחבות

• העולם הרוחני

בזכות ג' דברים נברא העולם. המהר"ל מבאר שהעולם נברא בזכות מעשר חלה וביכורים, ומלמד על האחדות המופיעה במציאות דרכם (עיין ביאורים). הרב קוק מוסיף כי על ידי מצוות המעשר מעריך האדם נכונה את חשיבות הצד הרוחני באדם ובאומה: "מעשר שני אינו ניתן לאחרים כי אם בעלים אוכלים אותו בקדושה לפני ה'". והוא להעיר שכשם שבכלל האומה צריכים שימצאו אנשים מיוחדים עובדים עבודת הקדש שהם מיישבי עולם באמת, שעל כן ראוי להכיר הספקת צרכיהם לחובה קדושה, כן יש באדם עצמו, בכל אחד ואחד צדו הרוחני השכלי, וזה הכח הוא הכחן הפרטי ראוי להכירו לטוב" [עין איה, מעשר שני יט]. בדומה לכך כתב במקום אחר: "המצוה הראשית המחזקת את כל אושר הכלל כולו, בהיותה לבית בין המיוחדים לעבודת ה' שבט הלוי ובין כל העם כולו" [עין איה ברכות ב, ו, יב].

מצוות ביכורים, יחד עם עוד מצוות רבות, הינה מצווה חקלאית. ריבוי העיסוק במצוות מסוג זה מעיד על כך שפרנסתם של ישראל מגיעה בעיקר מעבודת אדמתם ויבולה. בניגוד לעמים אחרים עבורם עבודת האדמה נתפסת כדבר פחות. המסר העולה מתוך כך הוא שישיראל אינם צריכים לקלוט רשמים מהחוץ, הואיל וכל הכישרונות בעולם כבר נמצאים באופן פנימי בישראל [אורות ישראל ה, ב]. לכן אומר הרב קוק שלישראל יש אפשרות להתרכז יותר במצוות התלויות בארץ ובעבודת האדמה, "חפץ ה' הוא שיהיו ישראל נטועים על אדמתם הנאים וזנונים מטוב ארצם, איש תחת גפנו ותחת תאנתו" [עין איה, ביכורים כז].

ורבי חייא בשם רבי מתנא סבירא ליה, פי בזכות ג' דברים נברא העולם. ויש לדקדק, למה לא זכר גם כן בזכות תרומה, שהרי התרומה נקרא גם כן בכמה מקומות ראשית? אבל פרוש אלו ג' מצוות, שהם: בכורים, מעשרות, חלה, הבכורים, כְּאֲשֶׁר נִשְׁלַם הַפְּרִי בְּעֶצְמוֹ, והוא 'בכור שלו', והוא ראשית אֶחָד. והמעשר, כְּאֲשֶׁר נִגְמַר מִלְּאֲכַת הַתְּבוּאָה, דְּהֵינּוּ אַחַר הַמְּרוּחַ בְּפִי, וְזֶהוּ גַם כֵּן רֵאשִׁית. והחלה הוא כְּאֲשֶׁר 'נִתְגַּלְגַּל הָעֶסָה. וְכֵאֲשֶׁר תִּעֲנֶן תִּמְצָא אֵלּוּ ג' מִצְוֹת מְחֻלְקוֹת, דְּהֵינּוּ, בְּכֹרִים כְּאֲשֶׁר רוּאָה תִּאָּנָה שֶׁבְּפִרְה בְּלֶבֶד, אִף שֶׁהִיא יְחִידִית, כּוֹרֵךְ עֲלֶיהָ גָּמִי לְסִימּוֹן, אִף שֶׁאֵין לָהּ צֵרוּף אֶל אַחַר. אֲבָל מְעַשֵּׂר, דְּהֵינּוּ כְּשֶׁנִּתְקַבֵּץ בְּיַחַד פֶּשֶׁהָעֵמִיד כְּרִי. וְחִלָּה, כְּשֶׁנִּתְחַבֵּר וְנִתְגַּלְגַּל בְּיַחַד, וְהַדְּבָק לְגִמְרֵי. וְכֵף הוּא הַבְּרִיאָה אֲשֶׁר בְּרָא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. כִּי רֵאשִׁוּנָה הֵם הַפְּשׁוּטִים, אֲשֶׁר כֹּל אֶחָד וְאֶחָד עוֹמֵד בְּפָנָי עֶצְמוֹ. וְאַחַר כֵּן הַנְּבֻרָאִים אֲשֶׁר הֵם 'מְצֻטְרָפִים בְּיַחַד, וְיֵשׁ לָהֶם הַקְּבוּץ בְּיַחַד, אִף שֶׁאֵין כָּאֵן עָרוּב בְּיַחַד. וְאַחַר כֵּן אוֹתָם אֲשֶׁר הֵם מִתְחַבְּרִים לְגִמְרֵי בְּהַרְפָּה גְּמוּרָה. הֵנָּה אֵלּוּ ג' דְּבָרִים: הָרֵאשׁוֹן, הוּא רְחוּק מִן הַרְפָּכָה, אֲבָל הַשְּׁנִי, יֵשׁ בּוֹ קִצְתַּת הַרְפָּכָה, וְנִקְרָא זֶה הַרְפָּכָה שְׂכָנִית, רוּצָה לוֹמַר שְׂמִתְחַבְּרִים יַחַד כְּמוֹ הַשְּׂכָנִים אֲשֶׁר הֵם מִתְחַבְּרִים יַחַד, וְאֵין כָּאֵן עָרוּב. הַרְפָּכָה הַשְּׁלִישִׁית הוּא הַרְפָּכָה מְזֻגִית, שְׂנִתְמַזְגָה וְנִתְחַבְּרָה יַחַד לְגִמְרֵי, עַד שֶׁהוּא דְבָר אֶחָד.

רבי חייא בשם רב מתנא סובר, שבזכות שלושה דברים, ביכורים, מעשר וחלה נברא העולם. יש להבין מדוע לא הזכיר גם תרומה, הרי גם התרומה נקראת ראשית בכמה מקומות? הטעם לכך ששלושת המצוות שהוזכרו, יש להן ייחודיות של ראשית. הביכורים, כאשר הפרי הושלם, והוא 'הבכור שבין הפירות, זהו סוג אחד של ראשית. המעשר כאשר נגמרה מלאכת הכנת התבואה, כי חיוב מעשר הוא רק אחר מרוח התבואה, לאחר שעשה ממנה ערימה בשדה, גם זה נקרא ראשית, דהיינו גמר התבואה. החלה גם היא ראשית, כאשר העיסה מוכנה. לכשתעייין בשלושת המצוות האלו תמצא, כי הן שלוש מצוות שונות, כלומר הביכורים היא ראשית של יחידה בודדת, בלי צירוף אל שום דבר אחר. כי הביכורים הם כאשר רואה את הפרי היחיד שביכר, וכורך עליו גמי. המעשר הוא צירוף של חלקים, כאשר מעמיד את הערימה של התבואה בשדה. וחלה, כאשר חבר לגמרי את כל היחידים לדבר אחד. כך היה גם 'תהליך הבריאה. תחילה נבראו ה'היסודות הפשוטים, שכל אחד מהם עומד בפני עצמו. אחר כך נבראו הנבראים אשר הם 'בנויים מהתקבץ כמה יסודות, אף שאינם מורכבים יחד. ואחר כך הנבראים אשר הם מורכבים ומחוברים לדבר אחד. הנה לפניך שלושה דברים: הראשון אינו מורכב כלל, השני יש בו מקצת מהרכבה, נקרא הרכבה שכנית, דהיינו כמו השכנים שנמצאים יחד אבל כל אחד עומד בפני עצמו ואינם מעורבים. השלישי, הרכבה מזגית שהתמזגו כולם לדבר אחד.

ביכורים,
מעשרות וחלה,
כנגד הבריאה,
הם ראשית

